

VITTI | ANTONIONI

W lutym tego roku zmarła jedna z największych ikon włoskiego kina – Monica Vitti. Kiedy pojawiła się na ekranie w latach pięćdziesiątych, nic nie zapowiadało jej wielkiej późniejszej kariery. Aktorka pozostawała początkowo w cieniu niepodzielnych królowych ówczesnego włoskiego ekranu - Sophii Loren, Giny Lollobrigidy czy Silwany Mangano. Dopiero spotkanie z Michelangelo Antonionim uczyniło z niej wielką aktorkę, której kreacje pozostaną na zawsze w historii światowego kina. W Iluzjonie przypomnimy w kwietniu cztery najważniejsze filmy Antonioniego, w których wystąpiła Vitti.

Monica Vitti, a właściwie Maria Luisa Ceciarelli urodziła się 3 listopada 1931 roku w Rzymie. Wbrew woli rodziców – dobrze sytuowanych mieszczan – Maria Luisa wstąpiła do Akademii Sztuki Dramatycznej w Rzymie. Komisja nie przyjęła jej z otwartymi ramionami, zwracając uwagę na

chrapliwy głos i lekko garbaty nos. Dzięki determinacji aktorka dostała się jednak do szkoły. Po ukończeniu Akademii w 1953 roku Vitti grała w teatrach, odnosząc spore sukcesy. W latach 1953-57 wystąpiła w ponad 20 sztukach z repertuaru teatrów objazdowych, zarówno w farsach, jak i utworach Becketta czy Ionesco. Grywała też małe role w filmach, debiutując w 1955 roku w obrazie Edoardo Antona *Ridere, ridere, ridere* (Śmiać się, śmiać się, śmiać się). Pracowała również przy dubbingu, między innymi przy *Krzyku* (*Il grido*, 1957), który rozpoczął jej filmową współpracę z Michelangelo Antonionim.

Vitti i Antonioni poznali się w 1957 roku w mediolańskim Teatro Nuovo, gdzie aktorka wystąpiła w dwóch inscenizacjach reżyserowanych przez kierującego tą sceną twórcę. Reżyser nakłonił ją do zmiany nazwiska i uczynił gwiazdą swoich filmów. *Przygoda* (*L'avventura*, 1960), *Noc* (*La notte*, 1961), *Zaćmienie* (*L'eclisse*, 1962), *Czerwona pustynia* (*Il deserto rosso*, 1964), w których grała kobiety niepokojące, rozedrgane, wrażliwe i nieuchwytnie, przyniosły młodej aktorce sławę i uznanie. Dzięki wielkiemu talentowi, ale też kamerze Antonioniego, Vitti stała się doskonałym wcieleniem kobiet tajemniczych i zjawiskowych. Aktorka stała się pierwszą damą kina, o której współpracę zabiegali najlepsi.

Choć Vitti występowała u wybitnych reżyserów, między innymi u Luisa Bunuela w *Widmie wolności* (*Le Fantôme de la liberté*), to jednak najważniejszymi filmami w jej karierze pozostały dzieła Antonioniego nakręcone w latach 1960-1964. Właśnie te cztery filmy pokażemy w ramach mini-przeglądu w kinie Iluzjon.

PRZYGODA, WŁOCHY, 1960 | 20 KWIETNIA GODZ. 20:30

Przygoda to pierwszy film ze słynnej trylogii o samotności, w której Michelangelo Antonioni podejmuje najistotniejsze, uniwersalne problemy współczesnego świata: zagubienie jednostki w otaczającej rzeczywistości, zanikanie sfery uczuciowej, trudności we wzajemnym komunikowaniu się.

Grupa znajomych w czasie rejsu statkiem zatrzymuje się na małej wysepce. Tu niespodziewanie znika jedna z pasażerek – Anna. Poszukiwania nie przynoszą rezultatu. Wówczas Sandro, kochanek zaginionej oraz jej przyjaciółka Claudia, przekonani o ucieczce Anny, kontynuują poszukiwania w pobliskich miejscowościach. Wędrowka ta staje się dla dwójki bohaterów, bardziej niż próbą odkrycia prawdy o przyjaciółce, ich własną przygodą miłosną.

NOC, WŁOCHY, FRANCJA, 1960 | 23 KWIETNIA GODZ. 17:00

Pustka hedonizmu lat 60. była jednym z głównych tematów dla Michealangelo Antonioniego. Włoski mistrz stworzył nowy język opowiadania historii nakreślając topografię współczesnej nudy. Reżyser krytycznie udramatyzował ten wyraźnie miejski pesymizm w swojej „trylogii alienacji”. Rozpoczynająca się od *Przygody* (1960), zakończona *Zaćmieniem* (1962), w centralnej części – znakomicie nakręconej w czerni i bieli przez Gianniego Di Venanzo *Nocy* z 1961 roku – krytyka współczesnego nihilizmu wybrzmiewa najmocniej.

Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny

ul. Wałbrzyska 3/5, 02-739 Warszawa | t: +48 22 380 49 75 | t: +48 22 380 49 76 | promocja@fina.gov.pl

Kontakt dla mediów: Beata Żurawska | t: + 48 662 099 200 | beata.zurawska@fina.gov.pl

Zrealizowane w krótkich odstępach czasu trzy obrazy eksplorują rozczarowanie i romantyczną pustkę, muzą wszystkich była niedawno zmarła Monica Vitti.

W *La Notte* rola Vitti jest kluczowa, ale emocjonalnym motorem opowieści jest Lidia (Jeanne Moreau), niezadowolona żona powieściopisarza Giovanniego (Mastroianni). W ciągu prawie 24 godzin, od południa do następnego ranka, jej wnikliwe spojrzenie rejestruje stopniową korozję ich małżeństwa.

W *Nocy* dryfujemy z zagubionymi bohaterami na wyraziście graficznym tle drapaczy chmur nowoczesnego Mediolanu i jego przedmieść, towarzysząc im w milczeniu nad wzajemną niewiernością. W ciągu dnia spędzonego zarówno na życiu, jak i próbach uporania się z tym, co poszło nie tak w ich małżeństwie, oboje ostatecznie borykają się uniwersalnymi konfliktami, jak to czy miłość i zaangażowanie mogą istnieć we współczesnym świecie.

Antonioni prowadzi całkowicie subiektywną relację o wewnętrznej samotności, znudzeniu i emocjonalnym wyczerpaniu kobiety oraz wrażliwą i subtelną opowieść o atmosferze społecznej i środowisku burżuazji. Nawet nuda jest u niego ciekawa. Reżyser buduje poetycką głębię z fragmentów narracji – nie tyle sytuacja, ile przejawy osobistych uczuć, wątpliwości i nastrojów są istotą filmu.

Noc wydobywa znaczenie z abstrakcji, wyjaśniając zachowanie ludzi poprzez miejsca, w których przebywają, architektura ujawnia wewnętrzny konflikt bohaterów. Antonioni doskonale kreśli pejzaż miasta, ekran wypełniają kontrasty między gruzami zabudowy a nowymi, eleganckimi realizacjami powojennej architektury. Wszystko to naznaczone jest nieludzkim elektronicznym szumem, jakby miasto było obcym krajobrazem.

Noc to niezwykle wnikliwa obserwacja miłości i opowieść o destrukcyjnej sile braku komunikacji. Obserwując relację dwójki bohaterów, Antonioni bada społeczeństwo i izolację społeczną, która zastąpiła wcześniejsze wartości. Łącząc narrację z abstrakcją, Antonioni stworzył poruszającą niewysłowioną opowieść o poszukiwaniu sensu i satysfakcji w coraz bardziej złożonym i wielowarstwowym świecie.

ZACMIENIE, WŁOCHY, FRANCJA, 1962 | 24 KWIETNIA 20:30

Monica Vitti stworzyła porywającą kreację w jednym z najbardziej niepokojących filmów o życiu i związkach w pomarshallowskich Włoszech. Ten tajemniczy i niepokojący film komunikuje poruszający egzystencjalny niepokój, pustkę więzi, która pozostaje intrygująca i piękna, nawet gdy świat się rozpada.

Antonioni ujawniając enigmatyczną pustkę mieszczańskiego życia, opowiada historię dojrzałej kobiety, która po zerwaniu ze swym długoletnim partnerem, rzuca się w wir życia i nowego związku. Kolejne spotkania z kochankiem, wypełnione żywiołową beztroską, naznaczone są jednak podświadomym lękiem i poczuciem braku stabilizacji.

Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny

ul. Wałbrzyska 3/5, 02-739 Warszawa | t: +48 22 380 49 75 | t: +48 22 380 49 76 | promocja@fina.gov.pl

Kontakt dla mediów: Beata Żurawska | t: + 48 662 099 200 | beata.zurawska@fina.gov.pl

Podobnie jak w większości filmów Antonioniego, tutaj również filtrem takich doznań jest kobieta – dojrzała, znająca swą wartość i potrafiąca wyzwolić się z pęt jałowego związku, ale płacąca w zamian wysoką cenę. Grana przez Vitti bohaterka staje się kluczem dla przesycającego powojenne społeczeństwo dezorientującego rozpadu więzi.

CZERWONA PUSTYNNIA, WŁOCHY, FRANCJA, 1964 | 29 KWIETNIA 20:30

Pierwszy kolorowy film Antonioniego, za który reżyser otrzymał statuetkę Złotego Lwa na festiwalu w Wenecji, pokazuje świat oczami kobiety, która nie potrafi odnaleźć równowagi psychicznej po przebyłym wypadku samochodowym.

Grana przez Monikę Vitti Giuliana jest żoną kierownika jednej z wielkich fabryk, które arogancko dominują nad horyzontem Ravenny. Chociaż wypadek nie pozostawił w jej ciele żadnych konsekwencji, Giuliana wciąż żyje w napięciu i poczuciu totalnej egzystencjalnej bezużyteczności, dręczą ją koszmary, lęki i nerwica. Samotność człowieka, niezdolność przełamania uczuciowych barier dzielących ludzi, konflikt między potrzebami psychiki a presją nowoczesnej cywilizacji – to problemy podejmowane przez reżysera już we wcześniejszej „Trylogii samotności”. Tu jednak znalazł on dla ich wyrażenia nową formę poprzez wykorzystanie koloru, który współgra z akcją filmu, jego nastrojem a przede wszystkim stanem psychicznym bohaterki.

Autor zdjęć Carlo Di Carlo nowatorsko wykorzystał kolor w celu subiektywizacji doświadczeń bohaterów, zewnętrznego zakomunikowania wewnętrznych uczuć, w tym niektórych bardzo neorealistycznych – poczucia straty i zagubienia. Zestawienie czerwieni, błękitu i szarości oddaje całe spektrum tego emocjonalnego spustoszenia: radość, pożądanie, depresję i lęk.

Zdjęcia zatopione w ponurej nudzie niemal monochromatycznej zimy, są przede wszystkim odzwierciedleniem tego, co widzą, słyszą i jak cierpią bohaterowie Antonioniego, a zwłaszcza Giuliana. Kolor odzwierciedla nerwicę bohaterki – reprezentuje postrzeganie świata przez kogoś, kto nagle stracił z nim wszelki prawdziwy kontakt. Obraz przesycają kolory nierozproszone, nierealne, białe, surowo szare, mleczne i przemysłowo zadymione, oddające wszelkie gradacje mgieł. Ujęcia ukazują wyobcowanie, odbijające się w widzu poprzez ponurą atmosferę scenerii, w której pojawiają się barwne oznaki świata, zmierzającego nieuchronnie w kierunku skażenia środowiska i fałszu relacji międzyludzkich. W ten sposób Antonioni używa koloru do ukazania pustki bardziej w sferze wizualnej, niż warstwie dialogów. Wyczerpanie zasobów planety i jej zanieczyszczenie przez przemysł odzwierciedla to, co dzieje się w konsekwencji w duszy ludzi, których emocji i wartości i emocje są nie do pogodzenia i których energia się wyczerpuje. W tle nieustannie słychać dźwięki, które wydają się czymś więcej niż tylko ingerencją dźwiękową, oddającą mechaniczne emblematy późnego społeczeństwa kapitalistycznego.

Deserto Rosso można uznać za poetycki manifest Antonioniego, będący złożoną medytacją nad duchowym kosztem nowoczesności. Manierystyczne w swojej technice arcydzieło narodziło się po drodze, którą reżyser przebył już w swojej „Trylogii samotności”, dochodząc do konceptualnego radykalizmu, który czyni *Czerwoną Pustynię* dziełem doskonale badającym współczesny świat. Film pogłębia odkrycia neorealizmu, dzieląc świat

Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny

ul. Wałbrzyska 3/5, 02-739 Warszawa | t: +48 22 380 49 75 | t: +48 22 380 49 76 | promocja@fina.gov.pl

Kontakt dla mediów: Beata Żurawska | t: + 48 662 099 200 | beata.zurawska@fina.gov.pl

na autonomiczne elementy, złożone z obrazów i dźwięków pozbawionych związków oczywistych przyczynowo-skutkowych, do których przyzwyczało nas kino klasyczne.

Partnerem wydarzenia jest Włoski Instytut Kultury w Warszawie.

Przed „Trylogią o samotności” prelekcje wygłosi filmograf FINA – Piotr Nowicki.

Informacje o cyklu i zakup biletów: <http://www.iluzjon.fn.org.pl/cykle/info/1321/vitti-antonioni.html>